

ВИСТАВОЧНА ХУДОЖНЯ ПАНОРАМА 2017 РОКУ

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами)*

Роки після Майдану та Революції Гідності стали етапними в історії розвитку культури і мистецтва української держави, засвідчивши позитивні зрушення в духовній сфері. Не залишилося осторонь і українське образотворче мистецтво. Тож 2017 рік був роком активної праці митців, подальшого розширення діапазону їх творчих пошуків, утвердження попередніх мистецьких досягнень. Продовжуючи традиції, українські художники створюють яскравий живопис, віртуозну графіку, майстерну пластику, з якою впевнено конкурують на провідних світових аукціонах, мають успіх на міжнародних вернісажах. Їх творчі досягнення є невіддільною частиною національної культури, що створюють позитивний імідж України у світі.

Втім, для повноцінного розвитку образотворчого мистецтва важливим є поінформованість художників у тому, які художні процеси відбуваються саме сьогодні. А цьому і сприяють численні художні виставки, що повноцінно представляють широкий зріз сучасного мистецтва нашої держави.

Втім, при роботі над оглядом художніх виставок виникають певні проблеми, пов'язані з об'єктивністю та компетентністю висвітлення мистецьких акцій на сторінках преси. Більшість відгуків на численні виставки, розміщені на шпальтах газет та на інтернет-сайтах, носять описово-інформаційний характер. Про фаховий аналіз виставлених робіт дуже часто зовсім не йдеться. Що ж до спеціалізованих видань, то тут виникають певні проблеми. Сьогодні в Києві є, фактично, лише один журнал, присвячений візуальним мистецтвам – «Образотворче мистецтво». Як для європейської столиці це мало, має бути журналів 10, як, наприклад, у Лондоні. І ці десять журналів мають віддзеркалювати абсолютно різне мистецтво.

На думку Ольги Собкович, редакторки часопису «Образотворче мистецтво», ситуація у нашій країні з мистецтвознавчими журналами обумовлена двома причинами. Це: «державна політика по «підтримці» культури в Україні і друкованих видань, присвячених мистецтву, і аудиторія – чи є попит на ту чи іншу пресу. В нас сьогодні домінує попит на такий формат, який ми називаємо глянцевиими журналами. А ось журналів, які присвячені культурі, зокрема, візуальному мистецтву все менше і менше. Сьогодні вони взагалі зникли з ларьків кіосків преси. Ще до Революції Гідності вони продавалися, а зараз – ні» [1].

«Особливістю нашої мистецької критики, – на думку головного редактора журналу «Образотворче мистецтво», – є те, що вона привчила себе... до ролі служниці. Такою її виховують зі студентської лави, такою вона бачить відведене собі місце в мистецькому соціумі. Рідко хто з критиків думає про цілісність українського мистецтва: оцінки зводяться до локальних суджень про мистецтво киян, львів'ян, харків'ян, закарпатців... Особливістю нинішнього модерного критика стає гра на скрипці епатажності, судження про «новації» того чи іншого «лідера» залежать від уявлень критика про дух «новації», що приносить той чи інший художник» [2].

«У нас ніхто не зацікавлений у тому, щоб люди зналися на мистецтві, – вважає скульптор Михайло Левченко, твори якого часто виставляються у Європі. – Немає відповідної освіти. Наше ставлення до культури – це штучний вакуум. Навіть в Інтернеті відсутня серйозна інформація на цю тему. Є багато мистецтвознавців, але знайти ґрунтовні статті практично неможливо. А професійні видання, як правило, постійно пишуть про одну й ту саму групу митців. Так триває роками. Як розірвати це коло – не знаю. Коли я порахував, у скільки мені стала б участь у київському скульптурному салоні, я зрозумів, що значно дешевше взяти участь у виставці в Монако, адже квитки туди й назад коштують дешевше». Виявляється, в інших країнах з митців не витрушують останню копійку, а навпаки – в них вкладають кошти. Наприклад, у Бельгії власники салонів запрошують митців з різних країн, виділяють їм певну суму, щоб вони створили скульптуру, а потім її виставляють. Звичайно, 30% з продажу роботи галеристи беруть собі, але вони вкладають гроші у скульпторів, а не примушують їх шукати кошти на матеріал, оренду майстерні та ще й заплатити за участь у їхній виставці». А в Україні, – за словами М. Левченка, – мистецькі конкурси «оголошуються ледь не підпільно, й ім'я переможця відоме відразу». Через те, що суспільство пронизане корупцією, вважає скульптор, митцям без особливих зв'язків тут немає чого робити, і вони виїжджають шукати визнання в інших країнах [3].

Та, пори такі різкі оцінки, можна констатувати, що у 2017 році художні виставки були не менш численними та вагомими, ніж у минулі роки. Значну увагу як глядачів, так й професійної спільноти викликали міжнародні та всеукраїнські виставки, організовані на теренах нашої держави. Показовим тут можна вважати те, що значного резонансу набули як столичні, так й регіональні виставки. Ця тенденція намітилася на початку десятих років й тривала у 2017-м.

Так, до знакових мистецьких акцій, які щорічно здійснюються Міністерством культури України спільно з Національною спілкою художників України належить Всеукраїнський культурно-мистецький проект «Мальовнича Україна», який відбувається у рамках Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята „В сім'ї вольній, новій...” У травні 2018 року проект було розгорнуто у Северодонецьку Луганської області. Місце проведення виставки було обрано не випадково, оскільки захід такого рівня сприяє загальній гуманітарній політиці держави в нелегкий для України час. У Северодонецькій галереї мистецтв було представлено живопис та графіку вітчизняних митців різних поколінь з Києва, Харкова, Одеси, Дніпра, Івано-Франківська та інших міст. Та,

попри участь у проєкті художників з усієї країни, певний експозиційний акцент було зроблено на творчості майстрів Луганської та Донецької областей, твори яких вкотре засвідчили високий художній рівень цих регіональних мистецьких осередків. Сергій Баранник (Маріуполь), Віктор Скубак і Костянтин Могилевський (Луганськ), Олександр Македонський (Донецьк), Борис Романов і Микола Курбатов (Северодонецьк), Ольга Телушкіна (Лисичанськ), Володимир Кравченко (Новоайдар), Світлана Бондар (Рубіжне) та інші цікаві митці гідно презентували творчий доробок сучасних авторів з цього регіону країни.

Як і всі мистецькі акції такого масштабу, виставка репрезентувала всі регіональні мистецькі школи України, виявляючи талановитих майстрів образотворчого мистецтва з їх індивідуальним світобаченням, широким тематичним розмаїттям та стилістичними уподобаннями. Понад двохсот художніх творів, з якими знайомилися відвідувачі, засвідчили високий рівень творчої майстерності художників з усіх куточків України, що працюють у різних видах образотворчості. Широко презентували свій доробок графіки. І вже традиційно найповніше було представлено живопис у всіх його видах і жанрах. Портрети, пейзажі, натюрморти, тематичні картини, графічні аркуші – з усім цим мистецьким розмаїттям знайомились глядачі.

Гарним подарунком для шанувальників українського образотворчого мистецтва стало видання альбому, що було здійснено за підтримки Міністерства культури України і дало змогу познайомитися з творчістю кращих представників національного мистецтва.

«Наша країна дивовижна! Майстри пензля закарбовують її красу у вічності!», – відзначив на урочистій церемонії відкриття голова Луганської обласної державної адміністрації – керівник обласної військово-цивільної адміністрації Юрій Гарбуз.

А Міністерство культури України висловило щирі подяки керівництву Луганщини та її мешканцям за щирість у спілкуванні, організацію заходу на високому мистецькому рівні та теплий прийом [4, 5, 6].

Численні великі виставки вже традиційно проводилися у столиці. Тут, одним з найбільш активних мистецьких майданчиків залишався Центральний будинок художника України. Центральний будинок художника – місце, яке нікого не залишає байдужим. Кияни люблять саму будівлю, споруджену 1977 році спеціально для НСХУ, вже за незвичайний зовнішній вигляд, за мозаїки та скульптурні фігури муз на фронтоні. Тим часом, – наголошують у пресі, – останніми роками з «якістю» у Будинку з музами щось сталося. Раз по раз на Львівській площі відкриваються виставкові проєкти, колективні або персональні, якими, напевне, не соромно було би похвалитися й у найбільших музеях світу.

Так, у Центральному будинку художника було розгорнуто Всеукраїнську різдвяну виставку. Експозиція підбивала підсумки діяльності Національної спілки художників за минулий рік. У ній було представлено понад чотири сотні художніх робіт різних жанрів і стилів. Серед авторів – досвідчені майстри образотворчості: харків'яни Юрій Вінтаєв, Віктор Ковтун, Віктор Чаус, одесити Анатолій Горбенко, Сергій Лозовський, Петро Нагуляк, кияни Василь Андріяш-

ко, Віра Барінова-Кулеба, Іва Павельчук, Олексій Петренко, закарпатці Андрій Іванчо, Золтан Мичка та багато інших. Було чимало й молодих імен. Взагалі, виставка налаштувала на позитив. Художники змальовували традиції і звичаї нашого народу, зверталися до стародавніх міфів та легенд, традиційних біблійних тем. І кожен твір відображав відчуття гармонії людини і природи, був сповнений вірою у кращий прийдешній день.

Урочистості відкриттю виставки додало нагородження лауреатів премій імені Катерини Білокур та Михайла Дерегуса. Лауреатами першої з названих премій стали подружжя Тетяна та Сергій Колечки з Києва за серії гарячої емалі «Українські мотиви», «Святкові», «Скіфська доба», «Українська міфологія». Премію імені Михайла Дерегуса в номінації «живопис» отримав Роман Петрук з Луцька за живописну серію творів «Портрети сучасників», у номінації «графіка» – Тетяна Животкова з Києва за серію робіт у техніці акварелі «Прохорівські враження» [7].

У Центральному будинку художника проходила й II Всеукраїнська виставка абстрактного живопису. Серед її учасників – найвідоміші митці з усієї України, від легендарних Івана Марчука та Олександра Дубовика. Перша така мистецька акція відбулася ще 2015 року і була присвячена 110-річчю Казимира Малевича.

У пресі підкреслювали, що оглянувши експозицію з трьох сотень робіт десятків авторів з усієї України, розумієш, наскільки різноманітним є нефігуративне мистецтво. Складалося враження, що підтримати Будинок художника «не словом, а ділом», участю в його проектах, вирішили чи не всі найвідоміші художники з усієї України.

Відкривали експозицію нові твори живого класика українського сучасного мистецтва Олександра Дубовика «Все буде добре» (2014) та «Святий Севастіан» (2017). Поряд – роботи Петра Бевзи. Далі в різних залах – відразу декілька робіт Анатолія Криволапа та його дочки Ганни Криволап. Твори Петра Лебединця, Ганна Гідори, Петра Антипа, Олени Рижих і навіть кілька картин із циклу «Погляд у безмежність» (2008–2010 рр.) Івана Марчука.

А взагалі, в експозиції можна було побачити все розмаїття нефігуративного живопису, від варіацій на теми його родоначальників Василя Кандинського і Казимира Малевича – до Міро, Поллока та інших. Головне, здебільшого, – це були саме «варіації», а не мавпування.

Втім, критики побачили у виставці й певні недоліки, які назвали типовими для Центрального будинку художника. Головний – це те, що поміж дуже гарних робіт зустрічалися й посередні твори. Картини на виставці були на будь-який смак. Поруч мало не з шедеврами можна було побачити інтер'єрний ширвжиток. Також відмічалось, що робіт дуже багато – а «повітря» між ними обмаль.

Саме по собі поєднання творів того ж Дубовика, Марчука і Криволапа «в одному наборі», мало не на одній і тій же стіні, також видавалося небезперечним рішенням.

Водночас, «географія» авторів з усієї України давала змогу краще зрозуміти, де і чим «дихають» сьогодні художники. Тим паче, що, судячи з коментарів під оголошенням про відкриття виставки на сторінці у «Фейсбуці» художника та куратора Олександра Цибульського, ще й до сьогодні українська публіка, навіть доволі освічена, далеко не повністю сприймає «нефігуратив». Ось і виходить, що більш ніж через сто років після того, як творив винахідник абстрактного живопису Василь Кандинський, – бути «нефігуративістом» в Україні, як і раніше, мало не синонім людського і творчого подвигу. Втім, мистецтво (а не комерційна підробка під нього) – це завжди справжній подвиг.

Також у пресі наголошували, що якщо і надалі у Центральному будинку художника ставитимуть таку високу планку – загальний рівень виставкових творів, неодмінно, також вирівнюється [8, 9].

Митці з усіх регіонів України брали участь у Трієнале «Скульптура – 2017», що теж проходила у Центральному будинку художника. Експонувалося понад дві сотні робіт більше ста скульпторів, серед яких – найгучніші імена української арт-сцени. У своїх роботах вони представляли як традиційні методи, що лишаються для митців непорушними, так і експериментальні підходи. Об'єднувало всі твори міркування авторів про життєвий простір людини та місце скульптури в ньому, а також про інтерпретацію творів мистецтва. Критики підкреслювали, що після недавнього вельми успішного, якщо судити за результатами, всеукраїнського «огляду абстрактного живопису України», у Національній спілці художників України та Дирекції художніх виставок вийшло зібрати цілком пристойну Трієнале, в якій не те що просто не соромно, а навіть було почесно брати участь. А на експозицію було приємно дивитися.

У концепції проекту наголошувалося на гармонійному поєднанні традицій і новаторства. Трієнале відзначалася розмаїттям творчих ідей та спрямувань, образних і композиційних рішень, широким тематичним колом, зверненням до великої кількості матеріалів та іноді несподіваним їх поєднанням. І не так важливо, чи дотримувався майстер традицій академічної школи, чи шукав нові технічні та образно-пластичні прийоми, тому що найголовнішим для участі у трієнале є і буде талановитість та професійність художників, завдяки яким світ скульптури постає яскравим і захоплюючим, багатограним, складним і від цього ще цікавішим для звичайних глядачів і фахівців. В одному експозиційному просторі зусиллями багатьох самобутніх скульпторів виникла атмосфера, у якій новаторський підхід не дисонував з глибоким розумінням традицій. Свої творчі пошуки й ідеї художники втілили у життя, проявляючи неординарність пластичного мислення, високу міру художнього узагальнення, яскраве індивідуальне бачення, вміння якнайкраще розкрити декоративні і пластичні можливості будь-якого матеріалу, не хехтуючи й експериментами.

Кияни Юрій Багаліка, Микола Білик, Наталя Деревус, Борис Довгань, Олександр Дяченко, Аліса Забой, Віктор Коновал, Віктор Липовка, Олександра Рубан, переможці минулих трієнале – Володимир Протас, Василь Корчовий, Володимир Кочмар, Костянтин Синицький, харків'яни Валерій Пирогов, Фелікс Бетліємський, Сергій Сбітнев, одесити Олександр Коваль, Олег Новаєв,

Юрій Зільберберг, Богдан Корж (Ужгород), В'ячеслав Гутиря (Горлівка) – це неповний перелік знаних майстрів, які брали участь у культурно-мистецькому проекті «Скульптура – 2017». Представляли свої роботи і молоді автори, серед яких – кияни Петро Гронський, Єгор і Микита Зігури, Олексій Золотарьов, Ганна Кисельова, одесит Андрій Ахтирський та ін.

«Та це ж просто готовий музей сучасної української скульптури, а заодно й каталог найуспішніших в світі вітчизняних скульпторів!» – наголошували у пресі. Головне ж, чого не було на Трієнале, – так це того, за що завжди, роками і десятиліттями, лають Національну спілку художників. Цього разу виставку було начисто позбавлено офіціозу. Ідеологічної, політичної кон'юнктури. Тож, зазначали мистецтвознавці, «замість інтер'єрного та кар'єрного кітчу в ЦБХ – хороший європейський скульптурний салон. Місце зайняла творча кон'юнктура» [10, 11].

Водночас, деякі мистецтвознавці доволі критично оцінювали Трієнале «Скульптура – 2017». «Кожного разу очікуєш Трієнале як важливу мистецьку й культурну подію, що неодмінно виправдовує сподівання, давши змогу углядіти нові перспективи розвитку, водночас підсумувати й проаналізувати напрацьоване, проте вкотре Трієнале приносить радше розчарування, навіть стурбованість: говорити про якісний сучасний рівень художньої свідомості скульпторів немає підстав, адже експозиція загалом засвідчує розгубленість, невміння орієнтуватися в історії мистецьких напрямів, щоб із користю спиратися на досвід минулого, не ховаючись за нікчемний концепт або безглуздя кітчу, а маючи власну обґрунтовану творчу позицію, оминаючи сум епігонства та свідомо утримуючись від пасивного клонування знахідок відомих майстрів» [12].

Втім, можна констатувати, що значний інтерес преси до подій Трієнале «Скульптура – 2017» вже сам по собі засвідчує неординарність цього мистецького заходу.

Ще однією резонансною подією у Центральному будинку художника стала виставка робіт митців-переселенців. Уперше в такому масштабі столичні мешканці мали змогу побачити й оцінити творчість художників з Донбасу. Серед цих людей – і заслужені митці, лауреати високих нагород та премій, і ще молоді. До числа учасників додали також художників з прифронтової зони – Краматорська і Слов'янська, які також були під окупацією. Загалом тут було представлено роботи майже 20 художників. Їх об'єднувало не лише мала батьківщина, а й любов до України. Не випадково виставка мала назву «З Україною в серці».

Серед учасників виставки були заслужені художники України Володимир і Валентина Телички, Петро Антип, Віктор Скубак, художники Віктор Ендеберя, Сергій Жидель, Раїса Малинкіна, Наталя Максимова та ін.

«Під час підготовки ми вирішили не просто зібрати художників-переселенців, а й витримати високий художній рівень робіт. І це нам вдалося», – наголосила заслужений працівник мистецтв України Галина Чумак. А на думку самих митців, виставка дала можливість мешканцям мирного Києва дізнатися більше про життя регіону, де нині тривають бойові дії [13].

Великі виставки, які проводила Дирекція художніх виставок у 2017 році, засвідчили перспективність цього напрямку її діяльності. Фактично ці проекти –

ексклюзивні приклади масштабного показу українського професійного мистецтва. Розмаїтість експозиції в цьому сенсі треба сприймати не як анахронізм, а намагання познайомити глядача з кращими здобутками всіх напрямів без демонстративного розділу на актуальне й інше мистецтво. Творча практика переважної більшості сучасних художників засвідчує плідність і необхідність широких презентацій у виставковій діяльності Дирекції [14].

Взагалі, Центральний будинок художника був у 2017 році серед виставкових лідерів, активно пропагуючи широкий спектр сучасного вітчизняного образотворчого мистецтва. Окрім масштабних експозицій тут демонструвалися й численні індивідуальні проекти.

Так, тут було презентовано й виставку живопису Влади Ралко і Володимира Буднікова під назвою «Три кроки» – експресивний живописний щоденник, який фіксує події та емоції часів Майдану, анексії Криму, воєнного протистояння на Сході України. Серію, що вилілася у «Три кроки», художники починали ще до Майдану циклом «Прихисток поета», який завершили у 2014-му, – він став зачином канівського проекту, інспірованого початком подій Українського спротиву, і водночас продовженням розмірковувань про постать Т. Шевченка, яку В. Ралко з В. Будніковим та О. Бабаком розглядали у проекті «Т. Г.». Втім, В. Ралко вважає, що «фігура Шевченка для художника – це завжди „небезпечна” тема, бо Тарас, що зайняв Іллічеве місце, став через це ніби недоторканим, недоступним для серйозного розгляду». Проект «Три кроки» – це серія трьох взаємопов’язаних виставок – «Прихисток поета» (2014), «Укриття» (2015) та «Лінія розмежування» (2016). В. Ралко наголошувала, що «аналізуючи власну діяльність, ми часто говоримо про речі, які інспірували наші роботи, але в самих роботах цих речей не видно. В наших картинах немає ані постаті Шевченка, ані конкретної війни, – хоча ми постійно про них згадуємо. Тим безглуздіше коментувати конкретно, авжеж, найбільша точність міститься саме в роботах» [15].

Довгоочікуваною назвали у пресі виставку Олександра Дубовика у тому ж таки Центральному будинку художника. І лише висловлювали жаль, що ця масштабна експозиція тривала доволі недовго. В усіх залах на третьому поверсі було представлено майже 200 живописних і графічних робіт митця, починаючи зі знакового автопортрета 1967 року. Саме в 1960-ті художник почав вибудовувати власну знакову систему і обґрунтовувати її в теоретичних творах, насичених іронією. Він вважає, що «художник починається тоді, коли є власна концепція, індивідуальні знаки і туга». Олександра Дубовика запрошували працювати до США, Росії, Франції, Німеччині, навіть Ірану, а він повертався в Україну, хоч далеко не ідеалізує державу та її інституції.

На виставку завітали арт-критики і куратори, шанувальники і колекціонери, колеги. Критики цитували слова художника Анатолія Криволапа про те, що «є модні, актуальні, сучасні твори, а є мистецтво, для якого час перестає бути орієнтиром. Воно не піддається часу. Таке мистецтво Дубовика. Він став першим абстракціоністом в Україні, з нього все починалося, а ми вже були потім».

На виставці О. Дубовик здивував новими роботами, сповненими енергії кольору та інтелектуальної сили. Вони зачаровували та провокували. Антропоморфні

творіння на його полотнах наче випробовували надбання світової культури. Художник створив впізнаваний знаковий код. Когось він відштовхує семантичним навантаженням, інших приваблює, так би мовити, палімпсестом сенсу. У роботах художника, на думку мистецтвознавців, поєднуються декоративність та інтелектуалізм, емоційність і конструктивізм, сюжетність і символізм. Відзначають також іронічний еkleктизм та рафінований герметизм. Для самого художника «важливе зрівняння у правах автора і глядача. Автор проходить півшляху. Другу частину належить пройти глядачеві не в напрямку до автора, а до себе».

Художник Борис Егізарян підсумував: «Вважаю, що він видатний художник, великий естет і філософ. Дубовик створює унікальність творчими знахідками. Він стверджує, що культура – важлива складова життя» [16].

Однією з найважливіших мистецьких подій року став і проект Київський Інтернаціонал – Київська бієнале 2017, організований столичним Центром візуальної культури, що проходив у п'яти різних локаціях у столиці. До його програми увійшло більш як 40 подій, які відвідало понад 20 тисяч осіб.

Київський Інтернаціонал – Київська бієнале 2017 відбувся у форматі міжнародного форуму мистецтва й знання. Серія виставок, перформансів, кінопоказів, лекцій та дискусій за участі відомих істориків, філософів, економістів, художників та культурних діячів була націлена на розгляд актуальних політичних і соціальних обставин України, Європи та світу і пошук колективної відповіді на ключові питання сучасності. Однією з центральних подій проекту стала виставка «Свято скасовано!» українського кураторського об'єднання Худрада, організована з нагоди століття Жовтневої революції та присвячена історичній пам'яті та осмисленню феномену цензури в сучасних та історичних контекстах. Вона складалася з двох частин, що експонувалися в основній локації бієнале – Інституті наукової, технічної та економічної інформації («Тарілка») та в Літературно-меморіальному музеї-квартирі Павла Тичини. Експозиція в музеї Тичини була закрита передчасно за рішенням адміністрації музею, яка попередньо через побоювання нападів з боку ультраправих радикалів не допустила до експозиції одну з обраних кураторами робіт – графіку українського художника Давида Чичкана «Делегація влади». На знак протесту проти такої цензури куратори виставки, не закриваючи експозицію, унеможливили перегляд усіх робіт.

Виставка «Ринок» куратора Ганни Циби стала першою виставкою сучасного мистецтва, що відбулася у приміщенні Житнього ринку у Києві. Метою виставки було привернути увагу до споруди ринку – оригінального зразка архітектури пізнього модернізму, однак не занесеного до державного реєстру пам'яток. Робота архітекторів та дослідників неомодернізму Олександра Бурлаки та Олексія Бикова «Ринкові відносини», що зображає історію проектування та зведення у 1960–1980-х роках критих ринків України, після закриття виставки була передана Житньому ринку для постійного експонування.

Виставка «Мертві душі» Марини Напрушкіної (Німеччина) та Олівера Ресслера (Австрія) проходила у Центрі візуальної культури (м. Київ) та була присвячена детальному розгляду й осмисленню актуальної проблематики біженців у світі. У роботах Марини Напрушкіної було показано ключові принципи по-

літики ЄС щодо притулку й міграції, яка призводить до серйозної економічної та соціальної нерівності. А Олівер Ресслер представив своє дослідження боротьби за громадянство та його неочевидно ексклюзивну природу на прикладі випадків окупації фабрик, метою яких було взяти виробництво під контроль робітників.

Серед учасників й учасниць Київського Інтернаціоналу були також Михайл Риклін (Німеччина), Хіроші МакДональд Морі (Японія), Філ Коллінз (Німеччина), Марина Напрушкіна (Німеччина), Олівер Ресслер (Австрія), Філіп Різк (Єгипет), Оксана Булгакова (Німеччина), Ноа Фішер (США), Артур Жмієвський (Польща), Оля Сосновська (Білорусь), Валентина Петрова, Микола Рідний (Україна) та інші.

Під час бієнале відбувся запуск експериментальної платформи «Радіо Інтернаціонал» та серії подій, присвячених проблемам чуттєвого сприйняття та статусу сучасних медіа. Київський Інтернаціонал завершився перформансом «Петиція проти смерті» французької художниці ОРЛАН.

Події паралельної програми бієнале проходили в художніх центрах та освітніх інституціях Праги, Відня, Парижа, Амстердама та Мадрида. На закритті заходу було оголошено про продовження проекту Київський Інтернаціонал у 2018 р. [17].

У Національній академії мистецтв України працювала «Подільська вольниця». Це виставка творів учасників IV Міжнародного художнього пленеру, присвяченого 100-річчю заснування Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури, який відбувався на базі музею просто неба «Козацька левада», розташованого в історичному замісті Тульчина Вінницької області, за участі відомих українських і зарубіжних митців. Традиційно багатоденну програму пленеру було насичено виступами і творчою працею, обміном цікавим досвідом, здобутками та експериментами. На виставці у Києві представляли живописні та графічні роботи різних жанрів та спрямувань, виконавцями яких були знані майстри: Андрій Чебикін (Київ), Борис Кузьма (Ужгород), Василь Красьоха (Київ), Олесь Фіголь (Львів), Олександр Жолудь (Запоріжжя), Богдан Бринський (Івано-Франківськ), Віктор Гвоздинський (Рівне), Анатолій Шевчук (Севастополь) та ін. [18].

Фраза «сьогодні, що так і не настало» стала гаслом конкурсу-фестивалю творчої молоді «Бієнале сучасного мистецтва» у Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький Арсенал». Фестиваль об'єднав 67 молодих українських художників (усього було подано близько 400 заявок). Бюджет проекту – 2,5 млн грн. Це спільна ініціатива Міністерства культури, «Мистецького Арсеналу» та Національного художнього музею України. До участі в конкурсі запрошувалися митці віком до 35 років. Їхні роботи мали відповідати заданій кураторській темі, тобто, вже згаданому гаслу – «Сьогодні, що так і не настало».

Головною метою Бієнале була державна підтримка творчої молоді, сприяння творчій реалізації молодих талановитих митців у сфері сучасного візуального мистецтва, фотомистецтва, збереження та примноження інтелектуального

потенціалу України, популяризація сучасного мистецтва серед широких верств населення.

Куратори Лізавета Герман, Марія Ланько та Катерина Філюк зазначали, що такий проект передбачав різні форми співпраці великих інституцій і окремих гравців арт-ринку, а ідеологією фестивалю стали філософські роздуми митців на теми сучасності. У таких роздумах в «Арсеналі» було потужно використано відеоматеріали, фотографії, графіку, живопис, скульптуру. Глядачі, зокрема, побачили проекти «Квартира 14» Михайла Алексеєнка й Мадлен Франко, «Промонументи республіки» Євгена Нікіфорова, М.У.З.Е.Й Сергія Григоряна, «Легалізація Подолу» Олексія Бикова та ін.

За словами К. Філюк, насамперед розглядали ті роботи, які могли б «започаткувати діалог» з іншими роботами. Адже, попри молодий вік, хтось із молодих художників думає про майбутнє, а хтось – намагається осмислити минуле. Хтось виставляє на огляд свої особисті історії, хтось – говорить про глобальні речі. Одне слово, це все наше «сьогодення». Тобто «сьогодні, що так і не стало». Різні відображення такого «сьогодні» були у різних проектах на фестивалі, у різних авторських пошуках [19].

У пресі наголошували, що «Бієнале сучасного мистецтва» не встигла розпочатися, а вже викликала чимало галасу серед «широких мистецьких мас». Велику акцію у царині сучасного арту «держжава» останній раз започатковувала ще 2012 р. Була це також Бієнале у «Мистецькому Арсеналі». Проте участь у міжнародному проекті брали переважно іноземні автори. Другого «випуску» «Арсенал» 2014 р. так і не дочекався.

Також мистецтвознавці констатували, що на «Бієнале сучасного мистецтва» художники мали змогу виявити себе у повну силу. Утім, ані максимальна художницька свобода, ані авторитет членів журі, ні обсяги і ступінь представницької експозиції не врятували Бієнале від критики. Наприклад, у «Фейсбуці» були зовсім протилежні відгуки – від «повний конформізм і вторинність контенту» до «завершений арт-проект».

Що ж до оцінок професійних критиків та мистецтвознавців, то вони зазначали, що раніше в Україні неможливо було побачити такий великий і досить об'єктивний за показниками «зріз» саме молодого візуального мистецтва. Натомість усі роками жалілися на «відсутність нових імен». Нині мистецтвознавці отримали можливість зробити певні висновки, яким воно є насправді, це ніким не бачене «наступне» покоління арту.

Щодо окремих робіт форуму, то з-посеред творів 67 учасників не було відверто низьких за рівнем. Натомість було декілька, за висловом критиків, «просто суперкласних». Що характерно, найкращі конкурсні проекти мали і національне забарвлення, і було повною мірою «гостро актуальними» для сучасної України [20].

Продовжували у минулому році свій діалог із сучасним мистецтвом і столичні музеї.

У Національному музеї Тараса Шевченка з 9 по 26 листопада відбувалася виставка фіналістів VI Незалежного конкурсу молодих українських художників

«МУХі 2017». «МУХі» – це «молоді українські художники і...». Конкурс відбувається з 2009 року. Його заснувала галерист і куратор Марина Щербенко. Брати участь у змаганні може будь-хто віком до 35 років. Цього року на конкурс було подано 456 заявок від молодих авторів із різних регіонів України. Організатори планували відібрати лише 10 проектів, а обрали дюжину. Гран-прі «МУХі 2017» було присуджено проекту киянина Михайла Алексеєнка «Hollywood – Troeshchyna». Нагородою стали 40 тис. грн і поїздка на стажування у Чехію. Дві спеціальних премії (по 15 тис. грн) отримали фотохудожники: одесит Олег Димов – за концептуалістський фотопроєкт «Документ стану» та киянка Марія Прошковська – за цикл автопортретів «Вразливість».

Конкурс «МУХі» є доволі престижним, адже, як правило, фіналісти стають дуже відомими не тільки в Україні художниками.

«Причина – в чесному доборі конкурсантів», – підкреслила завідувачка науково-дослідного відділу мистецтва ХХ – поч. ХХІ століть Національного художнього музею України Оксана Баршинова.

До речі, окрім О. Баршинової, до складу міжнародної експертної комісії увійшли: экс-директор ЦСМ при Києво-Могилянській академії та Польського інституту в Києві Єжи Онух, галеристи Тетяна Тумасьян (Харків), Гуннар Кваран (Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst, Осло) та Олександра Гоменюк (Hales Gallery, Лондон / Нью-Йорк).

О. Баршинова констатувала, що експерти конкурсу намагалися бути максимально неупередженими. Вони не зважали навіть на простір, де в майбутньому повинна була відкритися виставка фіналістів конкурсу.

А у Національному музеї Тараса Шевченка «МУХі» 2017 року експонувалися вперше. До того виставки фіналістів відбувалися в Інституті проблем сучасного мистецтва.

Порівнюючи конкурс 2017 року з минулими, О. Баршинова констатувала, що, наприклад, 2015 року багато хто з конкурсантів досліджував теми травми, війни, звертався до поточної соціально-політичної ситуації. «Зараз ту саму проблематику молоді автори обіграли тонше. Майже всі пішли від любових рішень і прямолінійності. Нині багато учасників, незважаючи на всупереч молодість, дуже добре знають, як подавати свої ідеї».

Хоча, на думку критиків, О. Баршинова у своїх оцінках була аж занадто дипломатична. Насправді, – наголошують на шпальтах газети «День», – за добре всім відомої вітчизняної традиції, номінанти «МУХі» воліли взагалі ухилитися від гострих соціальних, та й просто актуальних суспільних тем. Навіть від військової. Замість злободенності й учасники-«зірки», й нікому не відомі молоді автори з шорт-листа премії віддали перевагу «чистому» мистецтву. Наприклад, Kinder Album (Львів) представила дуже сильний цикл аналогових фото «Не мій готель», у якому кімнати готелів символізують плинність часу. Дмитро Червоний (с. Глеваха, Київська обл.) звернувся до теми «маленької людини». І помістив своїх «героїв», намальованих тушшю, під збільшувальне скло, немов під мікроскоп. Одесит Микола Карабінович в інсталяції «Поки я молодий – я

роблю погані роботи» (з іграшковим папугою, що говорить) обіграв перформанс класика Олександра Бренера «Чому мене не взяли на цю виставку?»

«Завдяки «МУХам» можна було побачити на власні очі, як змінюється «молоде» сучасне українське мистецтво. Навіть у порівнянні з 2015-м наскільки поменшало традиційних технік, підходів у експозиції, – вважає куратор конкурсу Марина Щербенко. – Сьогодні творчість наших художників стовідсотково відображає сучасні світові тенденції. Українці інтегровані у світовий арт-простір і цілком можуть конкурувати із західними колегами».

Що ж до традиційних «мінусів», то тут М. Щербенко називає неймовірну кількість кітчу, підкреслюючи, що мова йде про загальну масу учасників, а не про фіналістів. За словами куратора, «молоді» намагаються тиражувати поширені прийоми. Відтворюють чийсь чужі ідеї. Але це, напевно, загальна риса молоді будь-якої епохи, яка тільки «шукає» свій шлях у мистецтві.

Також зазначалося, що українські молоді художники сьогодні багато працюють у Європі й без конкурсу. І з цим пов'язана певна проблема. Вони відриваються від «внутрішнього» контексту. І, як наслідок, у творчості розказують про проблеми європейців, а не українські. Натомість метою «МУХі» залишається пошук нових імен саме у вітчизняному contemporary art, інтеграція цих художників у вітчизняне арт-середовище [21].

У Національному музеї Тараса Шевченка пройшла й персональна виставка заслуженого художника України Петра Антипа «Амазонка – богиня степу», де було представлено десятки художніх і скульптурних робіт митця. Його художні твори досить оригінальні. Війна на сході України змусила митця покинути рідну Горлівку і почати життя у Києві з «чистого листа». Попри всі труднощі, П. Антип працює досить плідно, про що він і розповів перед відкриттям виставки. «Я вірю, що зараз Україну не можна завоювати, тому що сьогодні це – нація воїнів, які об'єдналися від заходу до сходу, – говорить митець. – Зараз я пишу, а точніше малюю в картинках сценарій художнього фільму про Україну. Це буде історія про героїзм та непереможність нашої нації воїнів, яку не подолати» [22].

Певною зв'язковою ланкою між суто музейними виставками та експозиціями сучасних митців став проект Національного художнього музею України, що включав виставку «Обличчя 1970-х», церемонію передачі до фондів музею 18 робіт українських художників-сімдесятників і презентацію книжки Олени Голуб «Свято непокори та будні андеграунду»

На виставці «Обличчя 1970-х» було представлено роботи художників-сімдесятників, що за радянських часів працювали в андеграунді. «Обличчя 1970-х» – своєрідний ремейк тогочасних виставок (тоді вони проходили по квартирах і тимчасових невивставкових приміщеннях Києва), присвячений, зокрема, 40-річчю виставки «Рух» (1977). Принагідно видавничий дім «Антиквар» презентував книгу Олени Голуб «Свято непокори та будні андеграунду», в якій учасниця тих виставок розповіла про художників Миколу Трегуба і Вудона Баклицького, про київське мистецьке середовище 1970-х.

Існування у радянські часи паралельного – волелюбного й політично незаангажованого – мистецтва, яке виходило за рамки канонів соцреалізму, мало велике значення для подальшого розвитку українського мистецтва, попри те, що кількісно його було значно менше за офіційне.

Назва проекту «Обличчя 1970-х» акцентувала увагу глядача на важливій для опозиційного мистецтва світоглядній проблемі: художники передусім переймалися збереженням людської індивідуальності в умовах колективістського нівелювання. Тому вони приділяли особливу увагу портретному жанру, насичуючи його експресією та сюрреалістичними алюзіями. Такими є портрети й жанрові композиції Миколи Трегуба (1942–1984). Друзі художника передали до колекції музею його 13 живописних і графічних робіт.

На виставці вперше за останні 25 років експонувалася картина Вудона Баклицького «Економіка» (1942–1992) з фондів НХМУ. Художник створив її в останній рік свого життя, коли його цікавили глобальні проблеми людської цивілізації. Ще один представник неформального мистецтва 1970-х – Олександр Костецький (1954–2010), син відомого художника Володимира Костецького, автора картини «Повернення з фронту». Роботи батька давно експонуються в НХМУ, а твори сина потрапили в колекцію музею вперше – здебільшого вони зберігаються у США (Zimmerli Art Museum, Нью Джерсі) та в інших країнах, де художник мешкав і виставляв свої роботи. Костецький-молодший у своїх картинах створив особливий фантастичний світ, який навіює медитативний спокій, і парадоксальним чином є ніби своєрідною аналогією до образів з фільму «Зоряні війни» Джорджа Лукаса. Вдова художника Ольга Козловська передала до музейної колекції два аркуші його графіки.

Олена Голуб (1951 р. н.) подарувала музеєві три свої картини кінця 1970-х – «Розмова на кухні», «Портрет інженера», «Портрет Белли Ахмадуліної». З андеграундних виставок почався її творчий шлях, що привів художницю до захоплення медіа-артом. Нині вона – двічі лауреат міжнародного конкурсу «Матрікс» (Угорщина) та учасниця виставок у Канаді, Південній Кореї, Німеччині.

Віктор Хоменко (1957 р. н.) з 1970-х років також брав участь у неофіційних виставках разом із Миколою Залевським, Миколою Кривенком, Олександром Костецьким та іншими. Він часто експериментував з різними техніками й епатажними сюжетами. Робота «НЛО над селом» – живопис по ready-made вишивці – вдало поєднала традиційність та сучасність. Нині він працює як живописець, створює гостросюжетні, сповнені напруги композиції, що експонуються в багатьох країнах світу.

Крім живописних і графічних робіт, на виставці також було представлено фотографії тих часів, на яких зокрема можна побачити фрагменти виставок 1970-х, художників і глядачів. Ретельно зібраний архів творів митців-сімдесятників було показано у форматі слайд-шоу [23].

Експозицію у Національному музеї «Київська картинна галерея» склали 30 об'єктів Віктора Сидоренка. Передувала створенню виставки праця Михайла Епштейна «Пляж і Берег», написана ще у 1983 році. У ній Епштейн розглядає ці поняття як дві семантично споріднені, проте різні за своїм істинним призначен-

ням одиниці. Висловлювання автора, що «берег – межа буття, а пляж – побут самої межі» стало визначальним для художника у процесі написання полотен. Майже через двадцять років, у 2004-му, Віктор Сидоренко розпочав роботу над картинами цього циклу, спостерігаючи велелюдні, гамірні пляжі Криму, котрі за десять років, у буремному 2014-му, перетворюються із барвистих пляжних ансамблів на сіру гальвову берегову лінію. «Тепер кримські пляжі – це справжні кордони між миром і війною, між ілюзіями і реальністю, між минулим і майбутнім», – зазначила куратор проекту, мистецтвознавець Галина Скляренко.

Проект В. Сидоренка «Пляж і Берег» розпочинався із видовженого 26-метрового полотна з зображенням кримських пляжів. Поступово до нього приєднувалися різномасштабні живописні фрагменти, що зрештою стало композицією із 24 творів. Доповнюють картини фотографії, зроблені у різні роки, відео 2004 року Андрія Скляренка «Рекреаційна зона» та дипломний фільм «Та, що входить в море» 1956-го, знятий молодим тоді українським режисером Леонідом Осикою. Поєднуючи різноманітні зразки візуального мистецтва, автор спонукає замислитися над такими світоглядними поняттями, як свобода, простір, межа, співіснування [24].

Виставка українського художника Владислава Шерешевського «Спадщина 13–17» викликала зацікавлення у відвідувачів Музею історії Києва. Представлені там роботи було створено в період 2013–2017 рр. Експозиція стала продовженням проекту Kyiv Art School, присвяченого 100-річчю Національної академії мистецтв, яку було засновано в 1917 р.

У роботах В. Шерешевського арт-критики й просто шанувальники вловлюють особливий стиль, в якому – гротеск, комізм, людська психологія в різних її проявах. Художник виступає таким собі психотерапевтом, який розглядає безліч межових станів і процесів як у суспільстві загалом, так і в окремих індивідуумів зокрема. Стиль живопису В. Шерешевського – класичний, це аж ніяк не абстракція. Кожна його картина присмачена фірмовим гумором. Тут комбінація візуального мистецтва й літературної основи. Приміром, підписи до картин органічно доповнюють самі полотна, у результаті виходить злагоджений художній тандем [25].

Історико-архітектурна пам'ятка-музей «Київська фортеця» стала місцем проведення амбітного виставкового проекту «More than Ukraine» (більше, ніж Україна), організованого за підтримки департаменту культури Київської міськдержадміністрації. В експозиції було представлено 26 робіт однакового формату (1 x 1 метр), створених 26 художниками. Тема заходу – «26 років незалежності, 26 митців, 26 картин». Кожен з художників створив роботу з метою закликати глядача розширити рамки сприйняття національного мистецтва, не перетинаючи межу космополітизму. Художник-авангардист Казимир Малевич вважав квадрат базовим елементом світу і буття, а також першим кроком чистої творчості в мистецтві. Митці, роботи яких було представлено на виставці, трансливали своє бачення через призму саме цієї первофігури. Ідея цього проекту закликала позбутися усталених архаїзмів в візуальному мистецтві, не втративши національної ідентичності. У проекті брали участь: Ваон, Інтересні Казкі, Андрій Блудов, Ми-

кола Журавель, Леонід Бернат, Владистав Шерешевський, Оксана Константіновська, Ілля Чічкан, Маша Шубіна, Богдан Перевертун та ін. [26].

Персональна виставка робіт української художниці та мистецтвознавця Ольги Петрової експонувалася у Національному музеї мистецтв ім. Б. та В. Ханенків. Це не перша її виставка на цьому виставковому майданчику – музей і художницю давно зв'язала плідна співпраця.

Міфи впродовж сторіч продовжують бути надихаючим чинником для багатьох художників, літераторів, музикантів, даючи поштовх польоту фантазії та побутовим роздумам. «Викрадання Європи...» Ольги Петрової – це, притаманне їй буяння кольорів, торжество емоцій, крізь які проглядає гіркий підтекст присмаку дня сьогоднішнього.

«Новий виставковий проект талановитої мисткині, відомого філософа та мистецтвознавця Ольги Петрової, – сказала, відкриваючи експозицію, куратор виставки Олена Мітякіна, – ще раз засвідчує актуальність міфологеми стосунків між чоловіком і жінкою, артистично протрактованої автором живописної серії». У представлених на виставці роботах грали роль і кольори, які варіювалися від пастельної ніжності до кричущої червоно-чорної домінанти. І самі назви робіт – «Супротивники», «Торо», «Кармен», «Жінка і демони».

Окрім зали з новими роботами, присвяченими тематиці виставки, в другій було представлено вже знайомі емоційні пейзажі Середземномор'я, що вабили глядачів своєю історією, прекрасною архітектурою та звучним простором. Тут також можна було придбати дві книжки О. Петрової – «Третє око» і «Миті приватного життя» [27].

Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності, Український інститут національної пам'яті та ТЦ Globus презентували проект Антона Логова «Серцебиття», який був спробою мистецького осмислення подій Євромайдану. Відвідувачі мали змогу побачити світлини, зняті під час Революції Гідності, авторську графіку та елементи інсталяції. Автор проекту «Серцебиття» Антон Логов зазначив, що у мистецькому проекті було задіяно роботи чотирьох фотографів, з яких створено інсталяції. «Тут відразу збіглися декілька ідей, декілька тем, декілька авторів. Найбільш документально могла зафіксувати ті події фотографія. Я використовую серії чотирьох фотографів – Сергія Бабенка, Богдана Пошивайла, Сергія Рістенка та Олександра Сліпченка, які фіксували всі ці події. Коли я взявся за цю ідею, перше що мені здалося метафорою всього цього, – це пульс і саме серцебиття», – пояснив митець.

Критики наголошували, що проект «Серцебиття» – це спроба мистецького осмислення прагнення до змін, заглиблення в явище консолідації суспільства, що видно лише на рівні відчуттів та емоцій [28].

У приміщенні Верховної Ради України проходила виставка «Українська Покрова». Відвідувачі мали змогу побачити твори українського митця Лева Скопа. Художник представляв добірку сучасного авторського іконопису, що давно став одним із основних напрямів його творчості. Сучасні образи Лева Скопа продовжують традиції українського іконопису із автентичними світоглядними та технологічними особливостями.

На виставці також було представлено оригінальні ікони на гонтах, що стали своєрідною мистецькою візитівкою майстра. Гонт – це автентичне дерев'яне покриття стародавніх українських церков, що замінюють на нове під час реставрації. Щоб зберегти ці частинки минулого як пам'ятні артефакти, художник, який понад 30 років працює реставратором у дрогобицькій Церкві Юра, почав малювати на них ікони в стилістиці розписів цього храму.

Ці колоритні ікони є пізнаваним брендом багатьох благодійних акцій. Так, у 2016 році із благодійної виставки у львівському гарнізонному храмі Петра і Павла разом із ГО «Допоможи фронту» вдалося зібрати понад 220 тисяч гривень, та передати на передову тепловізори і спорядження для батальйону Київська Русь. А 2017 року від продажу ікон та гонт Лева Скопа було зібрано необхідні кошти на тепловізор для підрозділу «Вовки подолянина». Маленькі іконки на гонтах оберігають воїнів на передовій та втішають поранених у госпіталях, прикрашають домівки багатьох українців, зберігаються у колекціях шанувальників народної ікони за кордоном [29].

Привернула увагу й ще одна експозиція у приміщенні Верховної Ради – виставка художніх робіт проекту «Артвізитівка України». Експозиція представила роботи українських митців, створені на осінньо-зимових пленерах, які були організовані зусиллями громадських організацій «Жінки майбутнього», «Майбутнє починається з освіти» та «Заради посмішки дитячої». Ці об'єднання підтримують талановитих художників та скульпторів у співпраці з творчими майстернями доктора мистецтвознавства О. Федорука, художників-академіків А. Чебикіна, В. Сидоренка та А. Бокотея, реалізуючи комплексний рекламний проект «Артвізитівка України». Цей проект дає можливість усім, хто цікавиться сучасним українським мистецтвом, ознайомитися з його найкращими надбаннями в Україні та за її межами, сформуванню уявлення про нинішній духовно-культурний простір нашої країни. Презентовані роботи як молодих, так і досить відомих українських митців, виконано на кількох виїзних пленерах у Карпатах. Уміння бачити красу рідної природи, людей, витворів людського розуму та рук, дозволило талановитим митцям створити яскраві твори, які наповнюють бажанням жити і насолоджуватися цим неповторним простором. Є різні думки стосовно проведення виставок у приміщеннях органів влади. Організатори та учасники цієї культурної акції впевнені, що потрібно знаходити шляхи і можливості для спілкування митців і можновладців. Роботи, присвячені Україні, побачили і народні депутати з різних регіонів, а учасники виставки ближче познайомилися з історією Верховної Ради, поспілкувалися з колегами і навіть провели майстер-класи для бажаючих [30].

15 українських художників взяли участь у виставці «Анонімне суспільство», у столичному PinchukArtCentre. Представлені картини, фотографії, відео присвячено стану українського суспільства після розпаду СРСР.

«У цей період старі ідоли та цінності померли, а нові ще не створили, – зазначила куратор виставки Тетяна Кочубинська. – Анонімність – це приховування конфіденційних даних або небажання проявляти свій голос. Але ми все ж та-

ки хотіли зробити акцент на особистості, наскільки можливо сьогодні кожному українцю висловитися».

Відвідувачі мали змогу переглянути роботи Сергія Ануфрієва, Євгенії Белорусець, Сергія Браткова, Леоніда Войцехова, Жанни Кадирової, Євгенія Павлова, Віктора Пальмова, Сергія Попова, Кирила Проценка, Романа Пятковки, Лариси Резун-Звездочетової, Олександра Ройтбурда, Василя Цаголова, Олександра Чекменьова, Оксани Чепелик.

Відправною точкою виставки став фотозвіт з акції одеського художника Леоніда Войцехова 1984 року. Після штурму в місті не було електрики. Митці вийшли на вулицю з гаслами «Вони нам за це заплатять». Коли їх затримала міліція, виникло питання – а хто такі вони. Художники відповіли, що це сили природи. За словами Т. Кочубинської, і сьогодні українці вважають винуватцем усіх бід владу. «Ставляться до неї, як до стихійного лиха, на яке не можуть вплинути».

Виставка складалася з кількох розділів. У першому йшлося про буття особистості в ідеологічному протистоянні від створення героїв до їх поступового знецінення, про існування серед подвійних стандартів, про особистість, яка розвивається на тлі зміни політичних декорацій. Другий розділ присвячувався осмисленню себе, внутрішній боротьбі, колективному полю спогадів і переживань. Останній розділ стосувався тілесного, інтимного світу, звернення до якого – це маніфестація спротиву контролю за особистим життям.

На картині Віктора Пальмова «За владу Рад» на червоному прапорі лежить закривавлений чоловік. Це жертва заради ідеології, утопічної віри в будівництво нового майбутнього. На відео «Сувенір» Сергія Попова можна було побачити, як розбивають повалений у Києві пам'ятник Леніну. Шматки як сувеніри відправляють по різних містах України і в Європу. Титанічний труд іде на вбивання ідола. Але чи приведе акт знищення до звільнення? Привертала увагу мистецтвознавців й серія фотографій «Паспорт» Олександра Чекменьова, зроблених у Луганську в 1994–1995 рр.

«Моєю роботою було знімати вдома літніх людей, інвалідів, які фізично не могли прийти й отримати новий український паспорт. Паралельно фіксував умови, в яких вони жили, – зазначає О. Чекменьов. – Коли побачив першу стару, був у шоці від занедбаності її житла. Не думав, що люди можуть так закінчувати своє життя. Вважаю, що не на білому тлі, а саме такі знімки мають бути в паспортах громадян України. Мав випадок, коли віддаєш знімки, а за два тижні людина помирає. Всього зробив 36 фотографій. Без дублів. У Лондоні серію фото "Паспорт" видали окремою книжкою».

А серію колажів «Життя заводу» харківський художник Євген Павлов зробив з архівних фотографій.

По своїй суті «анонімне суспільство» в контексті виставки – це метафора відсутності суспільства як такого, у якому індивід успадкував недовіру до влади, що вже втратила авторитет, і за інерцією живе під незримим оком Великого Брата. Виставка виводила на перший план індивідуальність, знаходячи її голос в анонімному полі в деформованій соціально-політичній дійсності, в царині особистих спогадів та інтимних переживань [31].

Виставка сучасного мистецтва «Крихкий стан» у PinchukArtCentre об'єднала роботи іменитих художників: Марини Абрамович, Ай Вейвєя, Дугласа Гордона, Демієна Герста, Яна Фабра та ін. Зокрема, М. Абрамович представила перформанс «Генератор». Писати про сучасне мистецтво – завжди виклик, – зазначали у пресі. Неочевидність критерію оцінювання – звична для культурного оглядача проблема, яка постає тут особливо гостро й нерідко змушує цілковито покладатися на думку експертів-кураторів, мистецтвознавців тощо, утримуючись від власних суджень. Чергова виставка в PinchukArtCentre зумовила галас у медіа, але чи буде це свідченням справжньої художньої вартості? – запитували мистецтвознавці. Відповідальність, яка лежить на ЗМІ, вкрай велика, адже саме журналісти, перетворюють той чи інший захід на знакову подію, а художника – на зірку. Відвідувачі подібних виставок дивляться на представлені твори значною мірою саме очима медіа. Якщо ж взяти до уваги український контекст, коли ангажованість в мистецькому житті стає способом легітимації політичних діячів з часто вкрай сумнівною репутацією, то про відповідальність журналістів говорити взагалі зайве. Чи можливий об'єктивний критерій оцінювання таких художніх творів? – запитували у пресі, та відповідь на це питання не знайшли [32].

Концептуальний арт-проект «Переведіть мене через Майдан» можна було побачити в Інституті проблем сучасного мистецтва. Концептуальний проект охоплював чималий історичний період: масові радянські паради середини ХХ ст. на Хрещатику; акції громадянського опору періоду перебудови та розпаду СРСР, а також події на Майдані у 2004-му та 2013–2014 рр.

Осмислення цього досвіду й було відображено у роботах Ірини Пап (1917–1985), Ганни Войтенко, Жанни Кадирової, Віктора Маруценка, Валерія Мілосердова, Романа Мініна, Олександра Курмаза, Андрія Сидоренка, Стаса Воязловського, Максима Афанасьєва, Якіма Левича. Керівником проекту був Ігор Абрамович; куратором – Галина Склярєнко.

Фотографії, відео, малюнки, художні об'єкти, виконані різними поколіннями художників, – усе це розкривало історію українського Майдану через призму різних історичних сюжетів, своєрідні авторські погляди. Тут об'єктивність документа доповнювала багатозначність індивідуального сприйняття.

Природно, у кожного українського художника – «свій Майдан». Утім, образ «Майдану» пунктирно прокреслює всю українську історію ХХ ст. – від хрестоматійного вірша Павла Тичини: «На майдані коло церкви», який нині набуває нової актуальності. Вірш Віталія Коротича, який дав назву виставці, не просто продовжував цю тему, а наповнював її більш складним філософським, метафоричним смислом. «Майдан», про який ідеться у вірші, стає місцем зіткнення окремого людського життя й Історії, простором, пройти який, вибравши в ньому свій шлях, так чи інакше необхідно кожному. Тож, й виставку було задумано як концептуальний проект, що запрошував глядача до розмірковувань, до дискусії про непрості колізії нашої історії [33].

Численні колективні та персональні виставки проходили у музеях та виставкових залах у різних регіонах нашої держави.

Вагомою мистецькою подією у Львові став XXI Міжнародний осінній салон «Високий Замок», який, за традицією, відбувався у Палаці мистецтв. Мета щорічної виставки-конкурсу – популяризація сучасного українського мистецтва. Свої твори представили митці з України та з-за кордону, серед яких є не лише відомі, а й зовсім нові імена. Осінній салон «Високий Замок» – це також платформа для творчої співпраці, обміну досвідом, думками між митцями та глядачами. 2017 року тут було представлено скульптуру та живопис 120 митців з України (зокрема, зі Львова, Одеси, Чернігова, Дніпра та ін.) та з-за кордону.

Голова оргкомітету осіннього салону Орест Скоп підкреслив, що 2017 року було змінено умови прийому робіт для показу: сторона картини мала сягати щонайменше 80 сантиметрів. «І дуже змінився цього разу контингент художників, – констатував О. Скоп, – бо якщо розмір полотна становить 1 метр на 80 сантиметрів, то це означає, що треба думати, коли створюєш полотно. Має бути присутній момент спрямування: автор повинен бути чимось цікавий, неповторний... Тобто ми на наших показах прагнемо пробудити в художнику індивідуалістичний рух, щоби автор показав, що він – особистість. Бо дуже є багато художників, які, щодень відповідаючи на свої питання, доволі часто говорять собі: «Я не буду цього малювати, бо цього не продам». Ну... Тоді не маю зовсім! У нас в салоні значно поменшало робіт, котрі можна назвати кон'юнктурними. Тому я з превеликим задоволенням говорю про те, що наш показ «освіжився», став іншим».

Щодо зміни тематики картин через неоголошену війну в Україні, то, на думку О. Скопа, це аж ніяк не означає, що потрібно малювати «рука поднята – в руке граната». «Ми всі настільки змучилися від негативних новин, що насправді дуже хочеться свята, чогось доброго. Бо тільки добром можна перемогти», – говорить митець.

Роботи, представлені в осінньому салоні «Високий замок – 2017», було розміщено на всіх трьох поверхах Палацу мистецтв. А сам салон містив чотири окремі сегменти: власне, сам показ «Високий замок», обласну виставку дитячої творчості, експозицію українського плаката, присвячену 100-річчю кафедри графічного дизайну та мистецтва книги Академії друкарства, та виставку графіки художника та педагога Мирона Яціва (1929–1996).

На відкриття мистецького заходу прийшло багато людей. Хол Палацу мистецтв заледве вмістив всіх охочих.

Добре відвідували виставку й після урочистого відкриття, бо, як наголошували у пресі, саме «Високий замок» упродовж усіх років свого існування є найулюбленішою для львів'ян і гостей міста виставкою, де можна ознайомитися і з творчими досягненнями українських та закордонних професійних художників, і з напрямками сучасного мистецтва. Також, звичайно, це є добра платформа для мистецької співпраці, обміну досвідом, думками та поглядами – між художниками та глядачами [34, 35].

Традиційною популярністю у відвідувачів користувалася й щорічна виставка робіт членів Львівської обласної організації Національної спілки художників України «Весняний салон», що також експонувалася у львівському Пала-

ці мистецтв. 2017 року на салон зібралося близько 200 митців, хоча до участі у ньому допускалися лише члени спілки зі Львівщини. Кожен із них міг подати одну-дві роботи.

Сама виставка-салон зайняла весь третій поверх Палацу мистецтв. Проте вражала вона не лише масштабністю, а і своїм наповненням. Окрім живопису тут також було представлено скульптури з каменю, дерева, скла, кераміки, металу, а також батик, ткацтво, твори зі шкіри тощо.

Теми, які зачепили митці, теж різні. Можна було побачити багато гірських пейзажів, хтось зобразив натюрморти, вулички і життєві сцени Львова чи інших міст, портрети людей. А художник Василь Кузьмич вшанував героїв АТО [36].

На різних майданчиках Одеси було розгорнуто проекти V Одеської бієнале сучасного мистецтва «Зона турбулентності», в якій взяли участь більше ста художників із 32 країн. Бюджет склали 200 тис. грн. від фонду «Відродження» та 50 тис. грн від Міністерства культури України. Іноземні учасники в основному приїжджали до Одеси своїм коштом або просто надсилали роботи. «Разом із М. Кульчицьким як співкуратори ми почали реалізовувати проект бієнале ще у 2013 році і тоді ж сформулювали концепцію «Зони турбулентності, – розповідав куратор проекту, мистецтвознавець М. Рашковецький. – Нашим завданням було постаратися виявити основну проблематику в нашій країні, але таку, яка існує і у всьому світі. Ми з М. Кульчицьким намагалися працювати як футурологи, передбачити, як все буде розвиватися. І зараз не можу сказати, що ми промахнулися. М. Кульчицького вже два з половиною роки немає з нами, але частина його задумів втілилася й на нинішній бієнале. Інша справа, що турбулентність, в якій усі ми існуємо з перемінним успіхом, підкидає нові завдання».

У пресі по-різному оцінювали роботи, представлені на бієнале, але зазначали, що такий виставковий досвід для Одеси, більш ніж корисний [37].

«Салон знедолених» – експозиція під такою назвою протягом тижня демонструвалася в руїнах Одеського музею морського флоту. У виставці взяли участь графітист APL315, Анатолій Ганкевич, Ігор Гусєв, Олександр Ройтбурд, Василь і Степан Рябченки.

Автори натякали назвою «Салон знедолених» на аналогію з паризькою виставкою 1863 року, на якій були представлені відхилені роботи, що не потрапили в експозицію тодішнього традиційного «Салону живопису і скульптури». А шестеро одеситів у 2017 році з різних причин не взяли участь в Одеській бієнале сучасного мистецтва «Зона турбулентності», що проходила в місті в ці ж дні.

«Над сучасним художником, як і над його попередником з XIX століття, тяжіє залежність від інституційного замовлення. Ця залежність закріпачує художника, позбавляє його чуттєвості, емоційності, права на красу. Сучасне мистецтво визначається через заперечення видовищності, воно все частіше зводиться до репрезентації документації. Виставка шести одеських художників – симптом недовіри до інституційних практик і маніфест їх незгоди з вердиктом про «смерть мистецтва», – заявляли «знедолені» у своєму маніфесті.

Гумор ситуації полягав в тому, що на вернісажі багато глядачі сприйняли виставку як паралельну програму бієнале і вітали організаторів «Зони турбулентності» з черговою удачею. Кожен твір цілком міг б бути представленим в рамках «турбулентної» концепції, так що в мистецтві все відносно [38].

«Світ, який почула душа» – під такою назвою у Полтаві майже місяць працювала I Всеукраїнська виставка живопису та графіки глухих художників, присвячена пам'яті відомого нечуючого митця Григорія Ксьонза (1874–1947). Експозицію розгорнули у духовно-культурному центрі ім. П. Величковського, що діє при Свято-Успенському кафедральному соборі УПЦ Київського патріархату. На виставці було представлено пейзажі, портрети, натюрморти, графічні роботи нечуючих професіоналів й аматорів.

Привернув увагу присутніх виступ мистецтвознавця, члена міжнародної Асоціації критиків мистецтва при ЮНЕСКО у Парижі Віталія Ханка: «Коли дивишся на ці картини, – наголосив Віталій Ханок, – не розрізняєш, хто писав ці полотна: чуючий чи глухий». Також мистецтвознавець підкреслив, що здивований кількістю учасників виставки й кількістю представлених робіт.

17 учасників виставки представили по три роботи, всі інші – по одній-дві. Старійшиною художнього вернісажу виявилася киянка Віра Черьомухіна, котрій 77 років. Її роботи – різні за тематикою, про що давали знати їх назви: «Березень», «Соняшники», «Натюрморт дачний». Наймолодшою учасницею стала вісімнадцятирічна Аліна Дудник з Кропивницького, її роботи, такі як «Блага вість», «Святий Ангел», «Лісова пісня», було виконано аквареллю та гуашшю в народному стилі.

Зацікавилась вернісажем обласна телерадіокомпанія «Лтава», котра транслювала телесюжет про презентацію всеукраїнської виставки глухих художників. Один із журналістів у телевізійній передачі сказав: «У людей з обмеженим слухом – своє бачення світу. Вони «чують» фарбами, яскравіше вловлюють красу й гармонію в речах, що пересічній людині здаються ординарними й повсякденними». А журналістка газети «Вечірня Полтава» Ганна Ярошенко, проглянувши телепередачу про цю всеукраїнську виставку, на телестудії «Місто» прокоментувала її так: «Я була приємно подивована полотнами глухих художників. На їх полотнах бачиш реальність відтворення світу фарбами. Глухі здатні творити прекрасне. Як це здорово! Кожна робота не тільки максимально розкриває внутрішній світ свого автора, але й дозволяє нам разом з ним відчувати, побачити й навіть почути все те, що його оточує, передає гармонію навколишнього світу».

Перша масштабна виставка глухих художників функціонувала у Полтаві майже місяць; за цей час її відвідало багато полтавців і гостей міста. Вона заявила громадськості, що нечуючі здатні творити прекрасне, йдучи в ногу з чуючими митцями [39, 40].

У Вінниці відбувся IV Всеукраїнський конкурс у сфері сучасного візуального мистецтва ім. Н. Альтмана. Цього року з формату бієнале проект перейшов у формат щорічного. Організаторами виступили Вінницька міськрада, ГО «Лабораторія актуальної творчості», «Асоціація арт-галерей України», КЦ «Галерея ХХІ», ГО «Культурна стратегія ХХІ» та ГО «Ліга розвитку мистецтва». В ході

проведення конкурсу, організаторами було отримано більше 60 заявок від молодих авторів. Експертною радою було відібрано тринадцять проектів фіналістів, які було представлено в експозиції. В короткий список конкурсу увійшли: Альона Шибунова «Гербарій» (інсталяція), Артур Солецький «Окреслені» (інсталяція), Галина Хорунжа, Богдана Федорович «Titled» (мультимедійна інсталяція), Катерина Кубицька-Солдатова «Пам'ять» (асамбляж), Ольга Кукуш «Ізоляція інформацією» (фотографія), Маріанна Таріш «Інформаційна стрічка» (інсталяція), Роксолана Угринюк «Суб'єктивне. Вертикаль пам'яті» (мультимедійна інсталяція), Михайло Стефура «Уроборосна аксіологія» (живопис), Ольга Федорова «Ловля» (відео перформанс), Ольга Чекотовська «Мертві роблять свою роботу» (об'єкт), Вероніка Чередниченко «Звуки міста» (мультимедійна інсталяція), Ірина Ворона «Ненароджений» (живопис), Марго Саркісова «Автопортрети з демонами» (графіка).

З тринадцяти представлених проектів визначено переможцями: Ольга Федорова (Харків), відео перформанс «Ловля» – перше місце, друге місце – Роксолана Угринюк (Львів), проект «Суб'єктивне. Вертикаль пам'яті», Артур Солецький (Львів-Вінниця) отримав третє призове місце за проект «Окреслені».

Головна переможниця конкурсу Ольга Федорова додатково отримала спеціальну премію «Асоціації арт-галерей України» – право на проведення персональної виставки в Києві протягом 2018 року [41].

В експозиції виставки патріотичного плаката харків'янина Юрія Неросліка у Харківському художньому музеї було представлено 30 робіт, створених автором під час перебування в зоні АТО. У складі 92-ї ОМБр художник служив сапером підрозділу групи інженерного забезпечення. Виконані в техніці комп'ютерної графіки, у вільний від бойових дій час, плакати насичено потужним енергетичним, емоційним зарядом, в колористичній гамі використано символіку українського прапора і державний герб, а прототипами багатьох образів стали бойові побратими митця. Ці роботи повністю відповідають призначенню плаката як жанру швидкого реагування на політичні і воєнні події в Україні, заклику до миру і перемоги, збереження державної і територіальної цілісності нашої України.

Всього за час перебування на фронті Юрій Нерослік створив більш як 1000 творів. Це ще і особиста арт-терапія бійця і художника: дивлячись смерті у вічі, втрачаючи бойових друзів, у процесі творчого підйому він лікує душу, заряджає її вірою і оптимізмом. Використовуючи у графічних редакторах різні варіанти образно-символічного, узагальненого змісту, художник переробляє і творчо трансформує вже готові «кліше» відомих у минулому плакатів, супроводжуючи їх поетичними рядками і відповідними «слоганами» патріотичного змісту. Перефразовуючи відомий вислів, можна сказати, що «звучать гармати, але музи не мовчать!» [42].

У Миколаївському обласному художньому музеї ім. В. Верещагіна працювала виставка «Кінбурн – любов моя – 2». На ній було представлено близько 50 картин художників з Миколаєва, Одеси, Харкова, Кривого Рогу та Києва, написаних ними в різних стилях і техніках під час 10-денного пленеру на Кінбурнській косі. Ініціатором цього проекту став миколаївець Олександр Ус. А тема вже другого пленеру – «Легенда Кінбурнської коси» – давала широкий

простір для творчої фантазії митців. Тож, в картинах різних художників насправді поєдналися містика, казки та легенди з сучасністю. Неповторні кінбурнські мотиви відтворили на своїх полотнах миколаївські художники Юрій Гуменний, Дмитро Молдованов, Тетяна Рябенко, Андрій Гук із Кривого Рогу, киянка Марія Тертична та інші художники. Деякі з них уперше побували на Кінбурні та захопилися красою незайманої природи. На виставці представлено основні школи українського живопису – київська, львівська, харківська та одеська. Незважаючи на Попри різні манери, техніки та художні школи, всі вони були пронизані особливим ставленням до Кінбурну, відчуттям любові [43].

Виставка робіт скульптора Миколи Малишка під назвою «Лінія» експонувалася у Дніпровському художньому музеї. Микола Малишко – з тієї когорти художників, що сприймає традицію як духовну обґрунтованість форм, володіє її потайною силою, творячи особливий стиль народу – натхненний і закріплений силою духу. В образотворчому мистецтві завжди існував умовний поділ на два аспекти – форму і колір. Форма апелює до нашого просторового досвіду, колір – як до простору, так і до наших емоційних відчуттів, що тривають у часі. Пошуки Малишка в обох напрямках є унікальними за своїм духовним притяганням, за еквівалентом життєвої енергії, вкладеної у кожен твір, зв'язком з українською живописною традицією, завжди прискіпливою до формотворчості та смислового й емоційного навантаження колірної гами твору. Не менш вагомий доробок майстра у царині скульптури: тут його улюбленим матеріалом є дерево – засіб вираження космологічних та естетичних уявлень стародавніх слов'ян. М. Малишко поставив перед собою завдання крок за кроком відтворити прафеномен культури, уявлення про який можна скласти лише за скупими літописними згадками та за віддаленими ремінісценціями, що їх знаходимо у народній різьбярській традиції українців. Скульптури М. Малишка, як і його «колірний» живопис, створені з глибинним усвідомленням метафізичних властивостей і фактури матеріалу, остаточно розвіюють небезпечні ілюзії щодо переваг лінійного прогресу, задають певний вектор духовного зростання, повертаючи нам відсічений у часі і просторі український культурний пласт [44].

«Чотири пори року» – таку назву мала персональна виставка творів народного художника України Степана Шолтеса, що експонувалася у приміщенні Закарпатської облдержадміністрації. В урочистій церемонії її відкриття взяв участь голова облдержадміністрації Г. Москаль, який привітав С. Шолтеса з нещодавнім присвоєнням йому почесного звання народного художника України. Своєрідний стиль, глибокий психологізм картин, тонке відчуття величі рідних Карпат – цих епітетів, на думку мистецтвознавців, таки заслуговують твори народного художника України С. Шолтеса. Його виставка з понад двох десятків полотен стала яскравим свідченням глибокого таланту митця [45].

У Тернопільському обласному художньому музеї експонувалася виставка робіт членів обласної організації Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Експозицію склали 195 творів 32 майстрів. Вишивка, ткацтво, карбування по металу, різьба по дереву, плетіння з рогами та соломи, гончарство, – це не весь перелік ремесел, у яких творили майстри. Різноманітні вироби,

картини, витинанки, ляльки-мотанки було представлено у художньому музеї. Організував виставку Тернопільський обласний осередок національної спілки майстрів народного мистецтва України [46].

У стінах Хмельницького обласного художнього музею було розгорнуто мистецький проект «Революція: простір гідності, свободи і єднання» (з нагоди відзначення в Україні Дня Гідності та Свободи) місцевого фотохудожника Сергія Аниськова. Даний проект було покликано щоб актуалізувати образи борців за свободу України, показати, що події Революції Гідності – це не окрема історична мить, а одна із ланок боротьби українців. Простежити цей тернистий шлях пропонувалося за допомогою живописних полотен, скульптури, кераміки з музейної колекції та світлин Сергія Аниськова, зроблених на Майдані. Виставка засвідчила, що в останні роки відбувається відродження традицій, самобутності, пошук та збереження національної та етнічної ідентифікації в різних сферах соціокультурної діяльності, зокрема, й у мистецтві [47].

На виставці «Космічна Одісея» Артур Хачатрян вперше презентував свої роботи, виконані саме в графічній техніці. Широкому загалу більш відомі його олійні пейзажі, натюрморти та архітектурні принади міста та Житомирщини загалом. Що ж до особливостей техніки графіки, то автор зазнає, що вона є досить складною, позаяк вимагає неабиякої точності.

«Я сам з Криму, і переїхав на материкову частину України після усіх тих політичних подій. Практично 95% даних робіт були перевезені сюди саме з Криму, аби познайомити глядачів зі своїми, так би мовити, пізніми роботами», – розповів митець.

«Ці роботи пишуться тушшю на папері. Складність виконання полягає у тому, що якщо ти допустився помилки, то не можна, скажімо так, замазати ці неточності. Якщо в картину, яка виконується олією, ми можемо внести корективи за допомогою іншого кольору чи тону, то тут помилятися не можна. Прийдеться все перероблювати з початку», – наголошує А. Хачатрян

Лише в 2016 році художник приїхав до Житомира. Але, всього за рік, він став тут своїм. Багато мистецько-культурних заходів проходили саме за його підтримки. Тому, розпорядженням міського голови від 20 жовтня 2017 року, Артуру Хачатряню було присвоєно відзнаку «За заслуги перед Житомиром» III ступеня [48, 49].

Заслужений архітектор України, академік Української академії архітектури Олег Слєпцов також презентував виставку своїх гобеленів у Черкаському обласному художньому музеї. Митець займається створенням гобеленів вже 15 років. Роботи автора було показано більш ніж на 40 виставках в Україні та за кордоном, зокрема в Оксфорді (Англія) та Кракові (Польща). Художні твори знаходяться у державних та приватних колекціях України та за кордоном.

Основна тематика робіт – архітектурні пейзажі, храми, історичні міські ансамблі. Автор багато подорожує Україною та світом, надихаючись архітектурною спадщиною. Особливостями творів є висока майстерність, мальовничість, експериментальні колористичні і композиційні рішення з використанням новіт-

ніх комп'ютерних технологій. Гобелени Олега Слєпцова надзвичайно динамічні, випромінюють теплу енергетику і романтизм [50].

На персональній виставці творів художника-іконописця, заслуженого художника України Олександра Охупкіна «Образи української душі» у Кіровоградському обласному художньому музеї експонувалося 33 живописні полотна, де неодмінним атрибутом майстра є зображення квітів, вишитих українських рушників та вишиванок, пасхальних писанок, предметів домашнього вжитку.

На виставці переважали зображення Богородиці з сином та янголами, які виписані як цілком земні люди. Це чудова ода українській жінці, яка завжди сприймалася в Україні як берегиня роду, жінка-козачка, жінка-патріот: «Святе Благовіщення» (2013), «Писанка» (2013–2014), «Явлення Святої ікони» (2014), «Волошки зацвіли» (2014–2015), «Божа Мати – на щастя та добро» (2015), «Божа Мати. Великдень» (2016), «Закарпатська Божа Мати (2016-2017), «Матінка моя мила» (2016–2017) та ін. Окремим блоком було представлено роботи: «Христос – виноградар» (2001), «Ісус Христос» (2006), «Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа» (2012), «Спас» (2014).

На чільному місці в експозиції було представлено й сюжетну роботу за поетичними творами Т. Шевченка «Думи мої! Літа мої...» (2016).

Художник намагався донести до глядача відчуття благодаті духу та глибини внутрішнього спокою. Ще один важливий момент полягав у тому, що мистецтво майстра, який знайшов свою власну неповторну подачу релігійної тематики, стало його своєрідною візитною карткою, яка дозволяє безпомилково впізнати автора по його роботах Під час урочистого відкриття виставки О. Охупкін передав до фондів Кіровоградського обласного художнього музею живописне полотно «Думи мої...» (2014) [51].

Звісно, у стислому огляді неможливо згадати про всі художні виставки у регіонах нашої держави. Але вже сама кількість організованих експозицій свідчить про доволі продуктивний розвиток образотворчого мистецтва в областях.

Втім ні великі, ні малі виставки не можуть чітко відповісти на запитання – яким має бути сучасне мистецтво України? І не тому, що вони неповно презентували вітчизняне образотворче мистецтво, а тому, що, як наголосив відомий художник М. Вайсберг в одному з інтерв'ю, – «я не знаю, що таке сучасне мистецтво... Я вважаю, що будь-яке мистецтво, яке існує зараз, є сучасним. Увесь цей поділ на сучасне та несучасне є вигадками маркетингу» [52].

Тож, не визначивши єдиної формули сучасного мистецтва (бо це й неможливо зробити), художні виставки, що протягом року проводилися на теренах нашої держави, дали змогу художникам продемонструвати свої нові роботи, мистецтвознавцям та критикам зорієнтуватися в основних тенденціях українського мистецтва, а пересічним глядачам долучитися до яскравих здобутків вітчизняних митців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Собкович О. В Києві є лише один журнал образотворчого мистецтва, в інших європейських столицях їх десятки, – О. Собкович. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/ru/programs/hromadska-hvylya/v-kyievi->

ye-lyshe-odyn-zhurnal-pro-obrazotvorche-mystectvo-v-kozhniy-z-yevropeyskyh-stolyt-yih-desyatky-sobkovych

2. Федорук О. З Новоріччям! Позичене сьогодні віддаватимемо завтра! / Федорук О. // Образотвор. мистец. – 2017. – № 4. – С. 2–4.
3. Левченко М., Пасова Т. Скульптурна еміграція: чому виїжджають митці / Левченко М., Пасова Т. // Голос України. – 2017. – 22 квіт.
4. Виставка Спільки художників України «Мальовнича Україна» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sd.ua/afisha/6901>
5. Впродовж двох тижнів на Луганщині триватиме Всеукраїнський культурно-мистецький проект "Мальовнича Україна" / Інформація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245241500&cat_id=244913751
6. Всеукраїнський культурно-мистецький проект «Мальовнича Україна» урочисто відкрили у Северодонецькій галереї мистецтв / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sever.lg.ua/2017-05-19-21160>
7. Соколова С. Митці налаштовують на позитив / Соколова С. // Уряд. кур'єр. – 2017. – 6 січ.
8. Пароваткіна А. Яскравий нефігуратив / Пароваткіна А. // Україна молода. – 2017. – 11 трав.
9. Пароваткіна А. Спадкоємці Малевича. Пароваткіна А. // День. – 2017.–11 трав.
10. Скульптори з усієї країни презентують свої роботи в Києві / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cultprostir.ua/uk/news-single/skulptoriz-usiyeyi-krayini-prezentuyut-svoyi-roboti-v-kiyevi>
11. Пароваткіна А. Трієнале (більше, ніж просто) скульптури / Анна Пароваткіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cultprostir.ua/uk/post/chomu-robotribno-priyti-na-triyenale-skulptura-2017>
12. Протас М. Трієнале скульптури як діагностика мистецько-культурних проблем сучасності. – Образотворче мистецтво. – 2017. – № 3. – С. 14.
13. Кущ Л. «Якщо тобі дуже болить – бери і пиши» / Кущ Л. // Голос України. – 2017. – 5 серп.
14. Історія Дирекції виставок НСХУ / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dvnshu.com/about-nshu/>
15. Пароваткіна Г. Влада Ралко: «Фігура Шевченка для художника – відповідальна і небезпечна тема» / Пароваткіна Г. // Дзеркало тижня. – 2017. – 10–16 черв. – С. 15.
16. Пилипенко Г.-Г. Його мистецтво не піддається часу / Пилипенко Г.-Г. // Уряд. кур'єр. – 2017. – 14 листоп.
17. Підсумки Київської бієнале 2017 / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://artukraine.com.ua/n/pidsumki-kiiivskoi-biyenale-2017/>
18. Бердинських С. Твори, нав'яні Вінницьким краєм / Бердинських С. // День. – 2017. – 6–7 жовт.
19. Константинова К. Роботи з риб'ячих кісток і космонавти на Гуцульщині: фестиваль в «Арсеналі» / Константинова К. // Дзеркало тижня. Україна.–2017. – 7–13 жовт. – С.15.

20. Пароваткіна Г. Сучасне мистецтво поміж минулим і майбутнім / Пароваткіна Г. // День. – 2017. – 6–7 жовт.
21. Пароваткіна Г. Українське мистецтво та європейський вибір / Пароваткіна Г. // День. – 2017. – 29 листоп.
22. Пацера Н. Життєве полотно митця Антипа / Пацера Н. // Вечір. Київ. – 2017. – 27 квіт.
23. Перегляд виставки / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://namu.kiev.ua/ua/exhibitions/archive/view.html&eid=268>
24. Ложенко І. На межі стихій / Ложенко І. // День. – 2017. – 27 лип.
25. Константинова К. Владислав Шерешевський: «Ну, я ж не Лобода! Не поїду в Москву за жодні пряники» / Константинова К. // Дзеркало тижня. – 2017. – 3 черв. – С. 16.
26. Знаменський В. У «Київській фортеці» відбудеться виставка «More than Ukraine» / Знаменський В. // Хрещатик. – 2017. – 28 листоп.
27. Агрест-Короткова С. Мистецтво трактувати міфи / Агрест-Короткова С. // День. – 2017. – 15 лют.
28. «Серцебиття»: мистецький проект Антона Логова про події Майдану / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-pro.kiev.ua/-content/%C2%ABsertsebitty%C2%BB-mistetskii-proekt-antona-logova-pro-podiyi-maidanu>
29. Клименко О. Фотофакт / Клименко О. // Голос України. – 2017. – 19 жовт.
30. Ярошенко О. Артвізитівка депутатам / Ярошенко О. // Україна молода. – 2017. – 11 квіт.
31. Непійвода М. «Віддаєш знімки, а за два тижні людина помирає» / Непійвода М. // Газета по-українськи. – 2017. – 7 листоп.
32. Гривінський Р. «Я – художник, я так... мислю» / Гривінський Р. // День. – 2017. – 19 черв.
33. Скляренко Г., Константинова К. Шлях через Майдан: арт-відображення різних епох / Скляренко Г., Константинова К. // Дзеркало тижня. Україна. – 2017. – 21–27 січ.
34. Козирева Т. У Львові відкрили осінній салон «Високий замок» / Тетяна Козирева // День. – 2017. – 6 листоп.
35. Козирева Т. Синтез світового модернізму / Козирева Т. // День. – 2017. – 9 листоп.
36. Паламарчук П. 200 мистецьких поглядів / Паламарчук П. // День. – 2016. – 16 берез.
37. Гудима М. Одеська бієнале: зона турбулентності, зона конфлікту / Гудима М. // Дзеркало тижня. Україна. – 2017. – 23–29 верес.
38. Мар'їна Г. «Салон знедолених» / Галина Мар'їна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uanews.odessa.ua/culture/2017/09/25/139417.html>
39. Неїжмак В. День / Неїжмак В. // Голос України. – 2017. – 18 січ.

40. Сакун В. Виставка «Світ, який почула душа» в Полтаві / Сакун В. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ourlife.in.ua/cultura-gluhih/iskusstvo-gluhih/2451-vistavka-svt-yakiy-pochula-dusha-v-poltav.html>
41. У Вінниці відбувся IV Всеукраїнський конкурс у сфері сучасного мистецтва / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipro.kiev.ua/content/u-vinnitsi-vidbuvsya-iv-vseukrayinskii-konkurs-u-sferi-suchasnogo-mistetstva>
42. Виставка патріотичного плаката Юрія Неросліка / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://artmuseum.kh.ua/events/vistavka-patriotichnogo-plakata-yuriya-neroslika.html>
43. Івашко О. Кінбурн очима художників / Івашко О. // Уряд. кур'єр. – 2017. – 22 листоп.
44. Ременяка О. Микола Малишко: діалог із кольором / Ременяка О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2017. – 18–24 лют. – С. 16.
45. Нитка В. В ОДА презентували «Чотири пори року» / Нитка В. // Голос України. – 2017. – 16 листоп.
46. Лисевич М. Новини / Лисевич М. // Голос України. – 2017. – 6 жовт.
47. Революція: ...простір гідності, свободи і єднання. Фотографія, живопис, скульптура / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.artmuseum.km.ua/?dep=20&w=show_exhibition&dep_up=5&dep_cur=13&exhibition_id=171
48. Лук'яненко О. Новини / Лук'яненко О. // Голос України. – 2017. – 10 листоп.
49. У Житомирі відкрилася персональна виставка графіки Артура Хачатряна «Космічна Одісея» / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zhitomir.life/3247-u-zhitomiri-vidkrilasya-personalna-vistavka-grafiki-artura-khachatryana-kosmichna-odiseya-video.html>
50. Гобелени Олега Слепцова експонують у черкаському музеї / Інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/40055>
51. Олена Степанок У Кіровоградському художньому музеї розгорнули виставку Олександра Охупкіна / Олена Степанок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prostir.museum/ua/post/40080>
52. Сліпченко К. «Художник – це доля. Це не кар'єра». (Матвій Вайсберг про виставку у Львові, мистецтво, цензуру та актуальність) / Катерина Сліпченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/show-News.do?hudozhnik__tse_dolya_tse_ne_karyera&objectId=1417241

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. відділу
наукового аналізу і
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування І. Г. Піленко
Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,63. Б/т. Зам. 24. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12